

Gränskontroller och grundläggande rättigheter vid de yttre landgränserna

FICKUTGÅVA

I vägledningen presenteras **tio punkter på vad som bör göras och vad som inte bör göras**, med fokus på följande fem kärnområden:

- Behandla alla med **värdighet**.
- Identifiera och hänvisa **utsatta personer**.
- Ta hänsyn till den **rättsliga grunden, nödvändigheten och proportionaliteten** vid användning av **våld**.
- Tillämpa **skyddsåtgärder när personer hålls kvar** vid gränser.
- Respektera rättssäkerhetsgarantier och **skydda personuppgifter**.

Inget i denna vägledning begränsar eller inverkar negativt på tillämpliga standarder och skyddsåtgärder för de grundläggande rättigheterna.

Denna vägledning riktar sig till gränsförvaltningspersonal i EU:s medlemsstater som arbetar på operativ nivå. Syftet är att de i sitt dagliga arbete ska få hjälp att genomföra de skyddsåtgärder för grundläggande rättigheter som fastställs i **kodexen om Schengengränserna (förordning (EU) 2016/399)** och i relaterad EU-lagstiftning.

1.

BEHANDLA VARJE PERSON MED VÄRDIGHET OCH PÅ ETT PROFESSIONELLT OCH RESPEKTFULLT SÄTT

+ 1.1.

Lär dig några grundläggande uttryck

på de språk som är vanligast bland personer som närmar sig eller passerar landgränsen.

+ 1.2.

Använd lättförståeliga kommunikationsverktyg

(broschyrer, affischer eller it-verktyg) för att informera resenärer om gränskontrollernas karaktär och syfte.

+ 1.3.

Se till att det på väl synliga platser finns information om hur man lämnar in klagomål,

liksom de faktiska klagomålsformulären och dess barnvänliga versioner.

+ 1.4.

Svara på frågor

på ett sakligt och artigt sätt.

+ 1.5.

Ge första hjälpen och hänvisa personer som behöver akut hälso- och sjukvård till lämplig sjukvårdsmottagning.

Bekanta dig med de delar av **WHO:s internationella hälsoreglemente** som gäller gränserna (del IV). Använd skyddsutrustning som tillhandahålls personalen och håll dig uppdaterad om relevanta folkhälsorekommendationer.

+ 1.6.

Var lyhörd

för personens ålder, kön och kultur.

+ 1.7.

Begränsa din inblandning i personens privatliv -

till exempel i samband med kontroll av personliga tillhörigheter - till vad som är nödvändigt och proportionellt i förhållande till gränskontrollens syfte och karaktär.

+ 1.8.

Var särskilt uppmärksam på utsatta personer.

Anpassa ditt agerande när du möter personer som kan ha särskilda behov (t.ex. barn, offer för människohandel eller annan våldsam brottslighet, gravida kvinnor, personer med hälsoproblem, personer med funktionsnedsättning osv.).

Tänk på att vissa personer kan vara traumatiserade. Ta hjälp av **Easos verktyg för identifiering av personer med särskilda behov** i tveksamma fall.

+ 1.9.

Informera personer som hålls i förvar vid inreseplatser eller på polisstationer om deras rättigheter och det förfarande som gäller för dem.

Gör detta utan dröjsmål, både muntligt och skriftligt, på ett språk som de förstår. Läs noga igenom **faktabladet om förvar i samband med migration** från Europeiska kommittén till förhindrande av tortyr (CPT), så att du känner till de skyddsåtgärder och materiella villkor som ska iakttas.

+ 1.10.

Arbeta i blandade skift med både män och kvinnor när så är möjligt,

eftersom det främjar ett genusmedvetet arbetssätt.

Relevant lagstiftning: *Stadgan, artikel 1; kodex om Schengengränserna, skäl 7, artiklarna 2.21, 7 och bilaga VII punkt 6 (särskilda regler); förordningen om en europeisk gräns- och kustbevakning, artikel 3.1 a; direktivet mot människohandel, skäl 3; återvändandedirektivet, artiklarna 15–17; Schengenhandboken, s. 14 och 16–17, punkt 5.6 (för kontroller av barn); Europakonventionen, artiklarna 5.1 f och 5.2; CPT-normer om förvar i samband med migration; WHO:s internationella hälsoreglemente, del IV; Europeiska unionens domstol, Zakaria (C-23/12), 17 januari 2013; Europadomstolens rättspraxis om frihetsberövande.*

2.

ANVÄND INTE VÅLD OCH BESLAGTA INTE EGENDOM OM DET INTE ÄR NÖDVÄNDIGT, PROPORTIONELLT OCH MOTIVERAT ENLIGT NATIONELL LAGSTIFTNING, EU-RÄTT OCH INTERNATIONELL RÄTT FÖR ATT UPPNÅ ETT LEGITIMT MÅL

+ 2.1.

Tänk på att användningen av våld kan ta sig olika former.

Det kan handla om att använda sig av händer och kropp, eventuella tvångsmedel, vapen, inklusive skjutvapen, tjänstehundar eller utrustning.

+ 2.2.

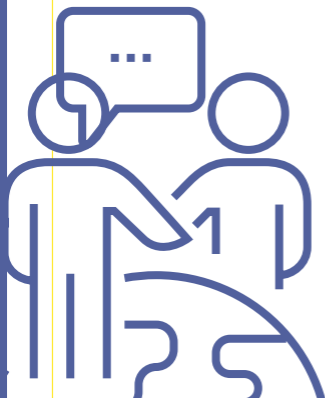
Vidta alla rimliga åtgärder för att i första hand lösa en situation med icke våldsamma metoder,

såsom övertalning, förhandling och medling.

+ 2.3.

Vidta alla nödvändiga åtgärder

för att minimera risken för fysiska och materiella skador.

+ 2.4.

Följ reglerna för användning av våld och vapen, särskilt principerna om nödvändighet, proportionalitet och försiktighet.

När det gäller användningen av specifika vapen och specifik utrustning, läs noga igenom vägledningen i bilaga V till **förordningen om en europeisk gräns- och kustbevakning** (förordning (EU) 2019/1896) om regler för användning av våld av Frontex ordinarie personal.

+ 2.5.

Informera personer som vill lämna klagomål om hur de ska gå till väga.

Registrera klagomål som du tar emot enligt det fastställda förfarandet.

+ 2.6.

För register över alla fall av våldsanvändning och beslagtagna föremål, skälet till och den rättsliga grunden för beslagtagandet

(t.ex. bevis i brottmål, farliga föremål eller andra skäl) och det vidare förfarande som tillämpats på dem.

Relevant lagstiftning: Stadgan, artiklarna 3–4 och 17; kodex om Schengengränserna, bilaga II (registrering av information); förordningen om en europeisk gräns- och kustbevakning, bilaga V (formellt tillämplig endast på Frontex ordinarie personal); Europakonventionen, artiklarna 2–3 och artikel 1 i protokoll nr 1 till Europakonventionen, Europadomstolens rättspraxis om artiklarna 2–3 och 8; Förenta nationernas (FN) grundläggande principer om användning av våld och vapen av tjänstemän inom brottsbekämpande myndigheter; FN:s uppförandekod för tjänstemän inom brottsbekämpande myndigheter.

3.

VAR UPPMÄRKSAM PÅ RISKER FÖR DE GRUNDLÄGGANDE RÄTTIGHETERNA I SAMARBETET MED ANGRÄNSANDE TREDJELÄNDER

+ 3.1.

Tänk på att det finns stränga begränsningar när det gäller delning av personuppgifter med tredjeländer.

Innan du delar uppgifter ska du kontrollera att du följer all EU-lagstiftning och alla krav på flyktingskydd som anges i din policy för uppgiftsskydd.

+ 3.2.

Ta reda på

hur angränsande tredjeländers myndigheter behandlar personer som de stoppar vid EU:s yttre gräns.

+ 3.3.

Om du är ansvarig för att förmedla operativ information till angränsande tredjeländer

och ska be dem att stoppa personer som närmar sig EU:s yttre gräns utanför ett gränsövergångsställe, försäkra dig först om att dessa personer, när de väl har stoppats, inte kommer att utsättas för misshandel, förföljelse eller andra former av allvarlig skada.

+ 3.4.

Om gränsen är stängd,

förklara för de tredjelandsmedborgare som kommer till gränsen och som vill ansöka om asyl hur de kommer till en plats där de personligen och i säkerhet kan ansöka om asyl. Överväg att också använda skriftliga meddelanden.

— Relevant lagstiftning:
Stadgan, artiklarna 4 och 18;
kodex om Schengengränserna,
kombinerad läsning av
artiklarna 3–4 och 13;
Europadomstolen, N.T. och N.D.
mot Spanien, 13 februari 2020.

4.

IDENTIFIERA ASYLSÖKANDE OCH SKYDDA DEM MOT AVVISNING VID INRESAN

+ 4.1.

Betrakta tredjelandsmedborgares uttryck för rädsla eller risk för allvarlig skada eller förföljelse

vid återresa som en önskan om att söka internationellt skydd.

+ 4.2.

Kom ihåg att vem som helst kan vara i behov av internationellt skydd, oavsett nationalitet, ålder och utseende.

Det är inte din uppgift att avgöra om tredjelandsmedborgare är i behov av asyl eller inte.

+ 4.3.

Var aktivt uppmärksam på tecken som tyder på att en tredjelandsmedborgare kan vilja söka asyl,

enligt vad som beskrivs i Easos och Frontex gemensamma praktiska verktyg för de tjänstemän som har första kontakt – **“Access to the Asylum Procedure”** (rätt till asylprövning).

Var uppmärksam på vem personen är och vad personen säger, men också på vad du observerar. Ha verktygets fickhäfte med dig.

+ 4.4.

När du har konstaterat att en tredjelandsmedborgare vill söka internationellt skydd, ge information om hur man ansöker om asyl

på ett språk som han eller hon förstår eller rimligtvis kan förväntas förstå. Använd piktogram, särskilt med barn.

+ 4.5.

Om en tredjelandsmedborgare vill ansöka om asyl,

hänvisa sökanden till de myndigheter som ansvarar för registreringen eller, om detta faller inom ditt ansvarsområde, registrera ansökan med full respekt för sekretessen.

+ 4.6.

Återsänd inte tredjelandsmedborgare som har uttryckt en önskan om att ansöka om asyl.

Identifiera eventuella särskilda behov och hänvisa personen till aktörer som tillhandahåller stöd.

— *Relevant lagstiftning: Stadgan, artiklarna 18-19; Genèvekonventionen från 1951 angående flyktingars rättsliga ställning; kodex om Schengengränserna, artiklarna 3-4; direktivet om asylförfaranden, artiklarna 6 och 8; skyddsgrundsdirektivet, artiklarna 2 d och f; Schengenhandboken, del två – punkt 12.1 och 12.2 (asylsökande), Europadomstolen, M.A. m.fl. mot Litauen, 11 december 2018.*

5.

SKYDDA BROTTSOFFER

+ 5.1.

Var uppmärksam på riskindikatorer

för människohandel och håll dig regelbundet uppdaterad i ämnet.

+ 5.2.

Vid tecken på människohandel – vidta omedelbara åtgärder för att skydda de förmodade offren

och skilj dem från den misstänkta människohandlaren. Tänk på att offer för människohandel också kan ansöka om asyl.

+ 5.3.

Hänvisa förmodade offer för människohandel till hjälp- och stödtjänster.

Hjälp och stöd får inte vara beroende av offrets vilja att samarbeta med rättssystemet.

+ 5.4.

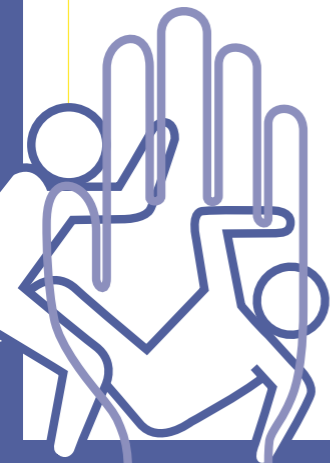
Var uppmärksam på offer för annan våldsam brottslighet, inbegripet könsrelaterat våld.

Ge hjälp och stöd till brottsoffer i samarbete med relevanta stödorganisationer.

+ 5.5.

Spara alla bevis på brott.

— *Relevant lagstiftning: Stadgan, artikel 5; kodex om Schengengränserna, skäl 6 och artikel 16; förordningen om en europeisk gräns- och kustbevakning, artiklarna 3.1 a och 3.2; direktivet mot människohandel, artikel 11; Europarådets Istanbulkonvention, kapitlen IV och VII; FN:s protokoll mot smuggling.*

6.

SKYDDA BARN SOM RISKERAR ATT UTSÄTTAS FÖR ÖVERGREPP ELLER VÅLD

+ 6.1.

Se till att du känner till kraven för att barn ska få lämna och resa in i landet

(t.ex. tillstånd från föräldrar eller intyg) samt grundläggande begrepp kring skydd av barn.

+ 6.2.

Informera barn om deras rättigheter och om de förfaranden som gäller för dem på ett barnvänligt sätt.

Prioritera barnets bästa.

+ 6.3.

Ta hjälp av vägledningen i Frontex Vega-handbok

för att identifiera och skydda utsatta barn.

+ 6.4.

Kontrollera att de personer som åtföljer ett barn har omsorg om barnet,

särskilt i de fall då barnet endast åtföljs av en vuxen och det finns en grundad anledning att anta att barnet olagligen har förts bort från föräldern eller föräldrarna. Observera och rapportera alla ovanliga beteenden, inklusive fysiska eller känslomässiga tecken från barnet eller den eller de medföljande vuxna.

+ 6.5.

Separera inte familjer vid gripande av tredjelandsmedborgare som olagligen passerar eller försöker passera gränsen,

utom när detta är strikt nödvändigt och proportionellt för att skydda familjemedlemmar eller i enskilda fall då detta krävs i brottsutredande syfte.

+ 6.6.

Observera och se till att aktivt identifiera alla barn som reser på egen hand.

Kontrollera Schengens informationssystem (SIS) för att se om barnet har rapporterats som saknat.

+ 6.7.

Om det efter en fördjupad kontroll fortfarande råder tvivel om välbefinnandet hos ett barn som reser med eller utan medföljande vuxen,

ta kontakt med ansvarig förmyndare och/eller barnavårdsmyndighet och hänvisa barnet till dem.

— Relevant lagstiftning: *Stadgan, artikel 24; kodex om Schengengränserna, skäl 36 och artikel 4 (allmän klausul om skydd av de grundläggande rättigheterna), artikel 20.1 och bilaga VII, punkterna 6.2 och 6.5 (särskilda regler om barn); förordningen om en europeisk gräns- och kustbevakning, artikel 3.1 a; Schengenhandboken, del två – 5.6.3 (gränskontroller av barn).*

7.

RESPEKTERA FÖRFARANDEKRAV OCH SKYDDSÅTGÄRDER

+ 7.1.

Informera alla resenärer som hänvisats till en fördjupad kontroll samt personer som stoppats i samband med gränsövervakningen om kontrollens karaktär på ett professionellt, vänligt och artigt sätt.

Gör detta på ett språk som de förstår eller rimligtvis kan förväntas förstå. Vid fördjupade kontroller ska du informera personen om gränskontrolltjänstemännens namn eller tjänstenummer.

+ 7.2.

Se till att gränskontrollerna inte hindrar de personer som åtnjuter fri rörlighet enligt unionsrätten

från att återvända till det land där de är medborgare eller bosatta.

+ 7.3.

Vid nekad inresa vid gränsövergångsställen

ska ett motiverat skriftligt beslut fattas med hjälp av Schengen-standardformuläret, med uppgift om de exakta, faktiska och rättsliga skälen för nekad inresa.

+ 7.4.

Se till att den tredjelandsmedborgare som nekas inresa bekräftar mottagandet av formuläret,

först och främst genom att underteckna det. Läs noggrant igenom eventuella kommentarer som personen lägger till i formuläret och agera vid behov.

+ 7.5.

Överlämna en kopia av det ifyllda standardformuläret till den berörda personen

och se till att denne förstår innehållet i det. Ta hjälp av en kvalificerad tolk vid behov. Klargör eventuella tvivel som personen framför.

+ 7.6.

Informera alla tredjelandsmedborgare som nekas inresa om förfaranden för överklagande.

Gör detta både muntligt och genom standardformuläret.

+ 7.7.

Lämna över en skriftlig förteckning över kontaktpunkter som kan ge information om yrkesverksamma som tillhandahåller rättslig hjälp.

Sätt upp sådana förteckningar på väl synliga platser vid gränsövergångsställen.

+ 7.8.

Om det inom ramen för överklagandet konstateras att beslutet om nekad inresa var oggrundat, korrigera den annullerade inresestämpeln

och gör eventuella andra nödvändiga strykningar och korrigeringar.

+ 7.9.

Registrera varje nekad inresa i ett register, inklusive skälen för nekad inresa.

+ 7.10.

När papperslösa personer stoppas i samband med gränsövervakningen och de uppmanas att förklara varför de befinner sig i gränsområdet,

kommunicera på ett språk som de kan förväntas förstå. Ta hjälp av en kvalificerad tolk om det uppstår kommunikationshinder.

+ 7.11.

Om ytterligare åtgärder krävs efter det att en person har gripits i samband med gränsövervakningen,

för personen till närmaste gränskontrollstation och genomför en individanpassad intervju på ett språk som personen kan förväntas förstå. Ta hjälp av en kvalificerad tolk vid behov.

+ 7.12.

Ge tredjelandsmedborgare som gripits efter att ha passerat den gröna gränsen tillräcklig möjlighet

att framföra argument mot att de ska avlägsnas och undersök deras individuella omständigheter. Informera personen om dennes rätt att överklaga alla beslut som fattas.

— *Relevant lagstiftning:*
Stadgan, artikel 41; kodex om Schengengränserna, skäl 7, artiklarna 4 och 13–14 samt bilaga V, del A (nekad inresa) och del B (standardformulär); Europeiska unionens domstol, Air Baltic (C-575/12), 14 september 2014; Schengenhandboken, del två – punkterna 1.3 (gränskontroller), 8.4, 8.7 (nekad inresa) samt del tre (gränsövervakning); Europadomstolen, Hirsi Jamaa m.fl. mot Italien, 23 februari 2012; Europadomstolen, N.T. och N.D. mot Spanien, 13 februari 2020 och Europadomstolen, Asady m.fl. mot Slovakien, 25 mars 2020.

8.

VIDTA ALLA NÖDVÄNDIGA FÖRSIKTIGHETSÅTGÄRDER FÖR ATT SKYDDA PERSONUPPGIFTER

+ 8.1.

Säkerställ att alla personuppgifter, däribland hälsouppgifter och andra känsliga uppgifter,

samlas in och behandlas i enlighet med bestämmelserna för dataskydd.

+ 8.2.

Informera alla resenärer om behandlingen av deras personuppgifter,

bland annat i fråga om vilka uppgifter som behandlas, i vilket syfte och vem som kommer att få tillgång till dem. Använd broschyrer eller affischer för att bli bättre förstådd.

+ 8.3.

Följ vägledningen i FRA:s checklista när du tar fingeravtryck för Eurodac, så att du agerar i enlighet med de grundläggande rättigheterna (**här**).

+ 8.4.

Informera människor på lämpligt sätt när du tar fingeravtryck för Eurodac.

Du kan använda dig av den broschyr som FRA har tagit fram i samarbete med samarbetsgruppen för tillsyn av Eurodac (**här**).

+ 8.5.

Informera människor om hur de kan få tillgång till samt en kopia av sina lagrade personuppgifter

och vilka åtgärder de kan vidta för att få felaktiga eller olagligt lagrade uppgifter rättade eller raderade.

+ 8.6.

Ge resenärer kontaktuppgifter till behöriga nationella myndigheter,

inbegripet dataskyddsmyndigheter, så att de kan utöva sina rättigheter.

Relevant lagstiftning: *Stadgan, artikel 8; allmänna dataskyddsförordningen, kapitel III; direktiv (EU) 2016/680, kapitel III; förordningen om Schengens informationssystem (SIS) på området in- och utresekontroller, (EU) 2018/1861, kapitel IX; förordningen om SIS på området polissamarbete, (EU) 2018/1862, kapitel XVI; förordningen om informationssystemet för viseringar (VIS), (EG) nr 767/2008, kapitel VI; Eurodacförordningen, (EU) nr 603/2013, artikel 29; förordningen om in- och utresesystem, (EU) 2017/2226, artiklarna 50 och 52; förordningen om ett EU-system för reseuppgifter och resetillstånd (Etias), (EU) 2018/1240, artikel 64; interoperabilitetsförordningarna (EU) 2019/817 och (EU) 2019/818, artiklarna 47–48; Schengenhandboken, s. 14 och 16.*

9.

SAMARBETA MED ORGAN FÖR ÖVERVAKNING AV MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER OCH MED HUMANITÄRA AKTÖRER

+ 9.1.

Var medveten om och respektera mandatet och befogenheterna hos oberoende nationella, europeiska och internationella övervakningsorgan, organ för grundläggande rättigheter och skydd av flyktingar

samt hos andra organisationer som närvarar vid gränsen. Ge dem tillgång till information, handlingar och personer i enlighet med lagen.

+ 9.2.

Se till att hålla dig informerad om eventuella riktlinjer som utfärdats av dessa organ

med anknytning till respekten för de grundläggande rättigheterna i samband med gränsförvaltningsverksamhet.

Relevant lagstiftning:

Förordningen om en europeisk gräns- och kustbevakning, artiklarna 3.1 e, 3.2 och 110; direktivet om asylförfaranden, artikel 29; europeiska konventionen mot tortyr (ETS nr 126), artiklarna 2-3.

+ 9.3.

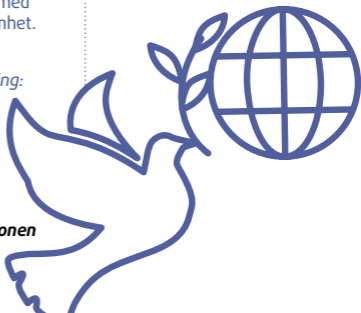
Samarbeta med dem på ett vänligt och samarbetsvilligt sätt

med respekt för rätten till tillgång till information, handlingar och personer i enlighet med de rättsliga instrument som fastställer deras respektive mandat.

+ 9.4.

Var medveten om den roll som Frontex övervakare av grundläggande rättigheter spelar

och stöd dem i deras arbete.

10.

LÄGG TID PÅ LÄRANDE OCH UTVECKLING

+ 10.1.

Delta i regelbunden utbildning om grundläggande rättigheter,

även om våldsanvändning, bland annat genom praktiska övningar och simuleringar på området.

+ 10.2.

Låt personal som står under din ledning regelbundet få delta i nödvändig utbildning,

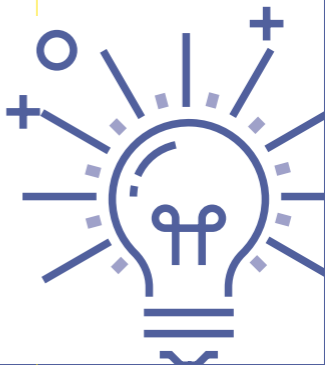
bland annat i första hjälpen och i personals hälsa och välbefinnande, så att de kontinuerligt kan utvecklas när det gäller att agera serviceinriktat och professionellt.

+ 10.3.

Lär dig och fräscha upp dina kunskaper

i de språk som behövs för att du ska kunna utföra dina arbetsuppgifter.

— *Relevant lagstiftning: kodex om Schengengränserna, artikel 16.1; förordningen om en europeisk gräns- och kustbevakning, skäl 51, artiklarna 3.2 och 62; direktivet mot människohandel, skäl 25 och artikel 18.3; direktivet om asylförfaranden, artikel 6.1.*

FRA – EUROPEISKA UNIONENS BYRÅ FÖR GRUNDLÄGGANDE RÄTTIGHETER

fra.europa.eu

 facebook.com/fundamentalrights

 twitter.com/EURightsAgency

 linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency

© Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter, 2022
Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå, 2022

Print ISBN 978-92-9461-861-0
doi:10.2811/122924
TK-01-20-460-SV-C

PDF ISBN 978-92-9461-868-9
doi:10.2811/006396
TK-01-20-460-SV-N

Ikoner/illustrationer: © iStock.com/Marvid; © iStock.com/ Varijanta;
© iStock.com/da-vooda

Manuskriptet färdigställt 2020.

Europeiska unionens
publikationsbyrå